

פאיררים את העולם

לעילוי נשמת
מאיר בן יצחק ביר ז"ל

אימוד לבוץ, לזווג נחשון ולחבריה ב'

פרשת לך לך קודם כל תהיה בן אדם

בראשית יז א-ב

וְהָיָה אִבְרָם בֶּן תְּשֻׁעִים שָׁנָה וַתִּשַׁע שְׁנָיִם וַיְרָא ה' אֶל אֲבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו
אֲנִי אֵל-שָׁדַי הַתְּהַלֵּךְ לִפְנֵי וְהָיָה תְּמִים: וְאַתָּנָה בְרִיתִי בֵּינִי וּבֵינְךָ
וְאַרְבָּה אוֹתָךְ בְּמֵאֹד מְאֹד:

רש"ר הירש

פאיררים
למאיר

מה המשמעות שנותן רש"ר הירש לכך שאברהם נכנס בברית המילה רק בגיל תשעים ותשע? האם כל המעשים הטובים שעשה אברהם בחייו עד לרגע זה היו קשורים ל"יהדות"? אם לא, למה כן?

אברהם היה בן תשעים ותשע שנה, וכבר עברו עליו חיים שלמים; הוא יכול היה להעלות על דעתו, שכבר הגיע לשלמות העליונה, - והנה נודע לו עתה, שעודנו בראשית דרכו.

דבר זה חשוב משתי בחינות. הנה אלה אופרים: "דיו לאדם, שיצא ידי חובתו מבחינה פוסטית ואנושית; בכך יצא גם ידי שמים, וזו גם תמצית שאיפת היהדות". ואחרים סבורים: "היהדות היא תחליף לאנושיות". והנה נאמר כאן, שאברהם היה בן תשעים ותשע, כאשר נכרתה עמו ברית המילה, שהיא ברית היסוד של היהדות; ואלפלא נאמר כך, היינו סבורים, שכל המעלות שנאמרו באברהם עד כה היו תוצאה של הברית שנכרתה עמו בנעוריו; הן כל פרי ההילולים של הברית. אך לאפתו של דבר, כל אלה קדמו לברית המילה. ההגשמה המלאה של ערכי האנושיות קודמת לפצוה הנאמרת כאן: והיה תמים. בריתו של אברהם אבינו היא השלמה נעלה של ערכי האנושיות; "עליך להיות אדם, בטרם תשאף להיות יהודי". סגל לעצמך את כל ערכי האנושיות, ורק אחר כך תוכל להיות יהודי. עדיין אינך יהודי, אם הגעת רק למעלתו של אברהם, כפי שבאה לידי ביטוי עד כה. אדם שהוא רחמן, נח לרצות, דורש את טובת זולתו - כפידתו של אברהם עד כה - רק מגלם את האידיאל של בן נח טהור. הקדוש ברוך הוא חינך את אברהם במשך תשעים ותשע שנה; ואברהם מילא את כל הייעודים המוטלים על כל אדם טהור; ורק אחר כך נראה לו ה' שנית ואמר לו: "אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים".

מה ההבדל בין "אנושיות" לבין "יהדות"? מהן שלוש הדעות השונות שמתאר רש"ר הירש בשאלת היחס בין האנושיות לבין היהדות? עם איזו דעה הוא מסכים?

"עליך להיות אדם בטרם תשאף להיות יהודי" - מה דעתכם על האמירה הזו? האם אין שום משמעות ליהדות שלנו לפני שאנחנו אנשים טובים? האם להיות אדם טוב זה לא חלק מלהיות יהודי?

- 1 איזה שיר פותח במילים "מה אני, אני רק בן אדם"?
- 2 איזה זרם ביהדות שהתפתח במאה ה-19 דגל בשיטה שרק המוסר האנושי הוא המכריע, ויש לתקן את היהדות לפיו?
- 3 מה ההבדל בין עבירות שבין אדם לחבירו לעבירות שבין אדם למקום מבחינת דרך התשובה והכפרה עליהן?

יוצאים יחד התשובות
שלחו למספר 0523662637,
היכנסו להגרלה, ואולי תזכו בפרס!

תגידו, חשבתם פעם למה אנחנו עושים מעשים טובים? האם זה בגלל שזאת מצווה של הקב"ה או בגלל התחושה הפנימית שלנו, ה"מוסר" שלנו?

רבים מגדולי ישראל עסקו בשאלה הזו, ולרש"ר הירש דעה נחרצת בעניין. בפסקה שקראתם מתמקד רש"ר הירש בעובדה שרק בגיל תשעים ותשע אברהם אבינו הופך ליהודי, כשהוא עובר ברית מילה. מה זה אומר על כל המעשים הטובים - החסד, הכנסת האורחים, הערבות ההדדית - שאברהם עשה בחייו? מאיפה הם נבעו? לפי רש"ר הירש התשובה היא ברורה - עד לגיל תשעים ותשע אברהם היה פשוט בן אדם טוב, פשוט "אנושי". כל המידות הטובות וכל המעשים הטובים של אברהם נבעו מהקומה הבסיסית שקיימת בכל אדם שנברא בצלם - קומה של מוסר, של שאיפה לטוב, של צדק - "בין אדם לחבירו". רק כשהיה כמעט בן מאה, רק אז הקב"ה מוסיף לאברהם קומה נוספת של זהות, קומה נוספת של אישיות - ה"יהדות", שמתגלמת במצוות ש"בין אדם למקום" - כדוגמת ברית המילה. לדבריו, הקומה הזו חייבת לבוא על גבי הקומה האנושית, אך זוהי לא קומה שולית חלילה. רק לאחר ברית המילה אברהם סוף סוף נקרא "תמים", רק אז הוא נהיה שלם, ועד אז משהו חשוב היה חסר בו. שתי הקומות - הקומה הבסיסית של אנושיות ומוסר, והקומה העליונה של יהדות ומצוות, משלימות זו את זו וגם קשורות זו לזו, אך לרש"ר הירש חשוב להדגיש שמדובר בשתי קומות נפרדות. מדוע?

כי יש כאלה שאומרים שהדבר היחיד שחשוב זה מה שאני מרגיש, מה שנראה לי נכון. רק המצפן המוסרי שלי הוא זה שקובע. ומן העבר השני, יש כאלה שאומרים שאין שום ערך למוסר האנושי, והאמת היחידה נמצאת במוסר התורה ובמצוות. אל מול שתי האפשרויות הללו, אומר רש"ר הירש שאסור לנו להתעלם מהרגשות המוסריים הפנימיים שלנו - כמעט מאה שנה הם הובילו את אברהם להיות מי שהוא! ומן העבר השני, אסור לנו להיות שבויים רק בתפיסות ובתחושות שלנו. רק כאשר ניפתח לשמוע את דבר ה', גם כשהוא מתאגר אותנו ודורש השתנות - רק אז נהיה "תמימים", נהיה אנשים - יהודים, שלמים.

ועוד מסר חשוב אחד מלמד אותנו רש"ר הירש - גם בגיל תשעים ותשע אברהם לא סיים להתקדם, לא סיים להתפתח. אז מה זה אומר על מי שבן חמש עשרה או שש עשרה?

והאיים שלנו